

Bizonyos, hogy írásunk főhősét a lényegi dolgok vonzzák. Az idén negyven éves, háromgyermekes családapa amúgy evolúcióbíológus és ökológus-kutató – lenne végzettsége szerint –, de diplomázás után nem sokkal a zenének kötelezte el magát. Művészetében a reáltudományok komolyságához mérhető igény érhető tetten, egyszóval talán úgy mondhatnánk: a lényegérzékenység. Aki a hazai improvizatív zenének nem csupán a főcsapását követi, hanem a kortárs irányzatokat közelítő, fúziós, klasszikus, sőt, archaikus-etnoalapú kísérleti zenéket is, bő másfél évtizede tapasztalhatja Váci Dániel koncentrált jelenlétét. . . Mint saxofonos, zeneszerző, hangszer- és játéktervező, kutató és utcazenész – ahogy önmagát meghatározza.

Aki viszont hallotta játékát-zenéjét – mint szerzőt is –, hamar belátja, hogy bár Váci Dani műfaja sok tekintetben merít a jazzből is, mely főleg szopráninó- és altszaxofonon szól általa, ő semmiképp sem az a fajta szólalista-alkat, akinek játéka nyomán vér csöpögne hangszeréből. A „letisztult”, „elmélyült” és „koncentrált” jelzőkkel illethetnének leginkább megszólalásait.

Kérdezem tőle: számít, jelent-e valamit, hogy pont negyven (éves), és épp a zene világnapján? Nem különösebben – mondja Dani. Viszont, mielőtt rátérnének sok formációban hallható gyakorlati tevékenységére, nem hagyhatom szó nélkül az elméleti munkáit – pláne, hogy erre beszélgetésünk előtt külön felhívta a figyelmemet. Elsőként, az általa retikuláris zeneként aposztrofált kompozíciós elméletet hozom szóba, amit a zene moduláris aritmetikához, geometriához és színtanhoz fűződő viszonyából vezet le. (A téma részletesen a <https://sites.google.com/site/vaccidianielkibu/> honlapon is tanulmányozható.)

Amióta ezzel foglalkozom, vagyis nyolc-tíz éve valamilyen szinten minden más munkámban is érvényesülnek az elméleti felfedezések. Bár a retikuláris elmélet eredetileg egy kompozíciós eljárás, vagyis legfeljebb másodlagosan érvényesülhet ez az improvizációban is, továbbá a technika inkább a kortárs zene, és nem igazán a jazz irányába visz – teszi hozzá Váci Dani. Saját trióm repertoárjából talán egy-két darabról mondható el, hogy benne van az új elmélet hatása. Eddig két kompozíciót írtam ezen az elven, melyek el is hangzottak koncertkörülmények között. De legalább ilyen fontosak számomra új hangszerek kitalálása, tervezése is, mint például a kétszer hat szisztémában elgondolt (tehát valójában a dodekafóniát célzó), általam dihexatonnak nevezett hangszerek. A zeneelmélet iránti igényt egyébként egykori tanárom, Madarász Iván ültette el bennem.

Az eddigiek alapján is nyilvánvaló, hogy Váci Dániel zenéje távol áll mindennemű műfaji sztereotípiától. Maga is elismeri: nehéz lenne valamiféle köztudatban is létező fogódzót találni, ami az érdeklődő közönséget eligazítja, hogy mire is számítsanak. Két dolog biztos: az átgondolt, kidolgozott elmélet mentén formált és rögzített kompozíció, valamint a szabad improvizáció. Dani elmondása szerint mindezt úgy szerkesztve és előadva, hogy ne különüljenek el egymástól élesen az alkotó elemek, illetve módszerek.

A „tisztá” zenei forma egyfajta megjelenítésére a matematika is alkalmas lehet. Jó néhány példa kínálkozik erre, melyek közül a legismertebb J. S. Bach egyes művei (főleg fűgái). Dani sietve hozzát teszi: Bach a leglényegesebb számomra a zenében. Nem vagyok ösztönös zenész, aki „csak úgy” írja-játssza a dolgait, kiismerni, érteni akarom azt, amivel foglalkozom, akár két hang egymáshoz való viszonyát is. Legfeljebb az első lökés lehet nálam valamiféle intuitív készlet.

Miután Váci Dániel zenéjének alkati, intellektuális és módszertani háttere tisztázódni kezdett, a tartalmi részt kezdtem firtatni; vagyis, hogy miről akar szólni. Talán nem „tartalomnak” mondanám – kezdi Dani –, mert részemről onnantól beszélhetünk zenéről, ha az, mint alázat, hála, könyörgés, megbékélés, egyszóval, mint ima szólal meg, illetve akként működik; úgy is mondhatnám: ha transzcendens irányba visz. Tehát én ezt nevezném zenének, és nem gondolom, hogy erre én már alkotóként is teljesen készen állok. Azt pedig kevésnek gondolom, ha egy zenész például csak érzelmekről akar mesélni a hallgatóságának; legalábbis én nem ilyen vagyok (bár, nyilván ez utóbbinak, vagy például a tánczenének is megvan a maga helye). Azt hiszem, túl sok dolgot hívunk zenének, olyanokat is melyeknek egészen más a jelentése, funkciója, ugyanis a zene valóság fölötti jelenség – teszi hozzá Dani.

Vajon a zene jövője mennyiben kompozíciós elméletek, bővülő hangszertechnikai lehetőségek, esetleg az improvizáció kimeríthetetlennek tűnő perspektíváinak kérdése? (Provokáltam kissé.)

Az elmúlt ötven-hatvan év a zene teljes szétszóródását mutatja – mondja Váci Dani. Vagyis nem valószínű, hogy valamiféle általánosabb jövőkép, vagy – ahogy a múltban többször is – nagyobb stíluskorszak formálódna a zenét illetően; továbbra is számtalan irány lesz a jellemző. Egyszemélyes univerzumok alakulnak – amilyen az enyém is. . . Viszont meggyőződésem, hogy mindig lesznek emberek, akik továbbra is a transzcendenst várják, keresik a zenében.

Csak sikerüljön megtalálnunk egymást.

Seregi László
(1929-2012)